

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, СОЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 07-411 групи

Спеціальності 231 Соціальна робота

Освітньо-професійної програми «Соціальна
робота»

Спеціалізація: управління персоналом

Оксана МАЛИШЕНКО

Керівник: к.пед.н., доц. Ольга ФЕДОРОВА

Рецензент: к.псих.н., Іван КРУПНИК

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи волонтерської діяльності	6
1.1. Історичний аспект становлення волонтерського руху.....	6
1.2. Мотивація до волонтерської діяльності.....	18
1.3. Класифікація волонтерських груп у студентському середовищі.....	23
РОЗДІЛ 2. Організація волонтерської діяльності у закладах вищої освіти	30
2.1. Напрями і форми оптимізації волонтерської діяльності у ЗВО України.....	30
2.2. Діяльності студентів-волонтерів у закладах вищої освіти України.....	38
2.3. Особистісно-моральні якості потенційних волонтерів з числа студентів.....	43
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. Волонтерський рух в Україні здійснює найбільша група студентської молоді. Завдяки їх участі в житті суспільства вирішується велика кількість проблем соціального спрямування.

Життєздатність суспільства безпосередньо залежить від розуміння проблем і потреб кожного індивіда. Згуртованість у вирішенні нагальних проблем, взаємодопомога і взаємовиручка завжди допомагали людям при будь яких суспільних проблемах. Волонтерська допомога розглядається як сучасний економічний потенціал і спосіб згуртування і розвитку громадського суспільства. Студенти виконують певну роботу і в закладах вищої освіти, і в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, у різних громадських організаціях, здійснюючи роботу у профілактичному, просвітницькому, реабілітаційному та соціально-побутовому напрямках.

Діяльність волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців Н.Заверико, І.Зверєвої, Г.Лактіонової, Ю.Поліщука, С.Харченка де було обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О.Безпалько, Р.Вайноли, А.Капської, В.Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Вітчизняні науковці З.Бондаренко, О.Карпенко, Л.Міщик, В.Поліщук розглядають волонтерство як фактор професійного становлення майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників. Волонтерська діяльність є основою побудови і розвитку громадського суспільства. Вона втілює найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх людей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології (протокол від 01.11.2019 р. № 4), та наказом по Херсонському державному університету Наказ від 16.04.2020 р. № 376-Д - Про затвердження тематики кваліфікаційних робіт (проектів) здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» денної форми навчання у 2019-2020 навчальному році.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей організації волонтерського руху у закладах вищої освіти.

Завдання:

1. Розглянути історичні аспекти волонтерського руху у вітчизняній та зарубіжній практиці;
2. Визначити мотивацію студентів до волонтерської діяльності;
3. Описати класифікації волонтерських груп у закладах вищої освіти;
4. Охарактеризувати напрями і форми оптимізації волонтерської діяльності у ЗВО України;
5. Висвітлити діяльність студентів-волонтерів у закладах вищої освіти України;

Об'єкт: волонтерство як соціальне явище.

Предмет : волонтерська діяльність у закладах вищої освіти.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз спеціальної літератури з досліджуваної проблеми, класифікація, порівняння та узагальнення з

м етою з'ясування змісту основних понять дослідження, визначення сутності та особливостей функціонування волонтерської діяльності в Україні для визначення напрямів і форм волонтерської діяльності у закладах вищої освіти; *емпіричні*: спостереження за роботою волонтерів ХДУ (для збору фактичного матеріалу упродовж дослідження); діагностичні: опитування студентів, бесіди (для з'ясування рівня знань, у мінь, сформованості професійно-особистісних якостей і готовності студентів до волонтерської роботи). Практична значущість одержаних результатів полягає розробці етичної карти волонтера, що може допомогти студенту-волонтеру під час роботи. А пробація результатів дослідження. Матеріали дослідження обговорювались на засіданнях кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології (протокол від 01.11.2019 р. № 4, від 10.03.2020 р. № 9, від 13.04.2020 р. № 10), а також опубліковані у вигляді статті: « Малишенко О. Історія волонтерського руху // Підсумкова збірка наукових робіт студентів та магістрантів факультету психології, історії» та соціології «Сучасні соціально-педагогічні процеси в Україні: тенденції, реалії, перспективи», Випуск XII, Херсон, 2020. – С.

Структура дипломної роботи: складається зі вступу, двох розділів, 6 підрозділів, списку використаних джерел (50 найменувань). Основний текст дослідження викладено на 54 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Історичний аспект становлення волонтерського руху

У розвиваючих країнах є явища, події та постаті, що сприяли ствердженню високих моральних цінностей. Ці цінності - милосердя, благодійність, меценатство та волонтерство. В їх основі лежить подібне, тотожне поняття, що називають допомогою. Але кожний з означених термінів і милосердя, і меценатство, і благодійність має змістові особливості.

Термін «милосердя» у тлумачному словнику В. Даля визначено як «милосердність, щиросердність, співчуття, любов насправді, готовність робити добро будь-кому, жалість, м'якосердя. Виявляти милосердя – співчувати, жаліти чи бажати допомогти» [19, с. 327]. Якщо подивитись з наукового погляду, то милосердя визначається як співчутливість, яка проявляється в готовності допомогти людям, тваринам, усьому живому [38].

У праці «Український педагогічний словник» науковець С. Гончаренко говорить: «...Милосердя – це один із істотних виявів гуманності». У поняття «милосердя» входили два компоненти – практичний і духовний. Без практичного компоненту милосердя перетворюється в філантропію, без духовного обмежується сентиментальністю» [15, с. 207].

Благодійність і меценатство тісно пов'язане з милосердям. У світовій культурі термін «благодійність» з'явився лише у XVIII ст. В Європі до того використовувались похідні з латини «caritas» (любов, повага, милосердя) та давньогрецької «philantropos», що позначало люблю (phileo) + людину (antropos). Мовознавець В. Даль тлумачить «благодійність» як «властивість, якість добродійника. Добродійник

(про людину): схильний до добродійництва, готовий робити добро, допомагати бідним; (про установу, заклад) організований для допомоги немічним, скаліченим, хворим, бідним або заради опіки над ними» [19, с. 94].

«Благодійність – слово із суперечливим значенням і дуже простим змістом. Його по-різному трактують, але однаково розуміють. Спитайте, що означає робити добро ближньому, і, можливо, ви отримаєте стільки відповідей, скільки у вас співрозмовників. Але поставте їх безпосередньо перед нещасним випадком, перед людиною, яка страждає, з питанням, що робити, – усі будуть готові допомогти, хто чим зможе» зазначав історик В. Ключевський [27, с. 3.].

Географ і геолог П. Кропоткін писав, що за родового устрою «відмовити земляку або навіть чужинцю-мандрівнику в притулку або ж не розділити з ним трапези завжди вважалося й донині вважається злочином... Випадково збіднілий бурят по праву харчується у кожного зі своїх родичів по черзі... жителі Вогняної Землі, африканські готтентоти та всі інші «дикуни» порівну ділять поміж себе усілякий шматок їжі, отриманої у подарунок» [29, с. 108].

Милосердя як безкорисливість і допомога трактувалося у давніх єгиптян. Слова Піопінахта донеслись й до нас: «Я давав хліб голодному, одягав голого», а у «Повчанні Птахотепа» говориться: «Не будь жадібним стосовно рідних, молитви смирних могутніші сили» [49].

Для людей похилого віку, хворих та немічних, тим, хто опинився у скруті - допомога це невід'ємна частина культури, суспільних норм усіх давніх цивілізацій. Її існування підтвердили ще до становлення вірувань та світових релігій.

У довіровченні ісламу ідеї милосердя та допомоги знедоленим теж органічно увійшли. Ісламисти милість і милосердя розглядають як найважливіші якості самого Бога. У Корані визначено, що об'єкти соціальної благодійності – це раби, сироти, люди похилого віку,

мандрівники, боржники. Для них створювалась система заходів, за якою кожний правовірний мав брати участь у добровільних пожертвах і сплачувати щорічний очищувальний податок на майно. Усе зібране йшло у фонд підтримки нужденних.

Теоретико-філософські трактати про благодійність та милосердя вперше з'явилися в античному періоді. Сенека, Епіктет, Марк Аврелій захоплювались благодійністю, братерським, співчутливим ставленням до рабів. Як зазначав Цицерон : « благодійність – справедливість, яка сприяє «рівновазі благодіянь»; вона потрібна в державі.

Розквіт ідеї милосердя та благодійності відбувся в християнстві, що розвивалось в епоху кризи Римської імперії. Ідеї милосердя, гуманного ставлення до людини використовувались у роботах дослідника К. Каутського, який зазначав, що християнство «розвинуло мораль вищу за античну, оскільки принесло із собою піднесену гуманність, нескінченне співчуття, яке однаково розповсюджується на усе, що має людську подобу, на найнижчих і найвищих, на своїх і чужих, на ворогів і друзів...» [26, с. 11].

Для християн першоджерелом милосердя був Новий Заповіт, бо важливий елемент християнської віри, моральності та цілісності християнського світогляду - любов до ближнього, бо духовне життя устремління до Бога, неможливе без служіння ближньому.

Пята заповідь блаженства говорить: «Блаженні милостиві, бо вони помилувані будуть». Милостиві чи милосердні – це ті люди, які співчувають іншим, усім серцем жаліють людей, які потрапили у біду або нещастя, і намагаються їм допомогти добрими справами. Справи милості поділяються на матеріальні (тілесні) та духовні. Справи милості матеріальні – це голодного нагодувати, спраглого напоїти, голого або того, хто має потребу в одязі, одягти, ув'язненого відвідати, хворого відвідати та посприяти його одужанню чи християнському

приготуванню до смерті, мандрівника запросити у дім і надати йому спочинок, ховати померлих бідняків.

Справи милості духовні – це словом і ділом, і прикладом навернути грішника на правильну путь (Як. 5, 20), навчити істини й добра того, хто не знає, подати ближньому своєчасну пораду у скруті й небезпеці, утішити того, хто сумує, не відповідати злом на зло, від усього серця прощати образи, молитися за всіх Богу.

У Євангелії від Матфея (Гл. 25, 31–46) Спаситель закликає: «Прийдіть, благословенні Отця Мого, наслідуйте Царство, уготоване від створення світу, бо... дали Мені їсти; був спраглим, і ви напоїли Мене; був мандрівником, і ви прийняли Мене; потребував одягу – і ви одягнули Мене; був хворим – і ви відвідали Мене; у в'язниці був – і ви прийшли до Мене. Тоді праведні скажуть Йому у відповідь: Господи, коли ми бачили Тебе голодним, і нагодували? або спраглим, і напоїли? коли бачили Тебе мандрівником, і прийняли? або неодягненим, і одягнули? коли ми бачили Тебе хворим, або у в'язниці, і прийшли до Тебе? Він скаже їм у відповідь: Істинно кажу вам: якщо ви зробили це одному з цих братів Моїх менших, то зробили Мені».

Нагорода від господа милостивим це те, що вони самі будуть помилувані [5]. У заповідях блаженства, приховані глибокі духовно-моральні основи благодійності. Здійснюючи милосердні справи, християни долучаються до витоків свого власного буття [44].

Християни перші бачили у слові «милосердя» смисл прощення та любові : надавали допомогу нужденним, незважаючи на їхню національність, статус, причини злиднів, соціальну поведінку. У християн існували гроші з яких витрачалися на допомогу сиротам, каси для щомісячних пожертв людям похилого віку, потерпілим внаслідок пандемій і катастроф, в'язням, засланим на копальні,

Розвинене суспільство коригувало поняття «милосердя» і «благодійність». Постійно змінювались і масштаби милосердної

практики. Незмінним було розуміння важливості допомоги (духовної чи матеріальної) у скрутний час на основі добровільності та безкорисливості. Співчуття, милосердя, благодійність властиві й нашому, українському народу. З давних давен благодійністю займалися жінки князів, самі князи, ще задовго до прийняття русичами християнства, про що свідчать численні факти, зафіксовані в історичних пам'ятках. Про акти благодійності йдеться в угодах із греками про викуп русичів з полону за рахунок казни ще за князів Олега та Ігоря. З прийняттям християнства у Київській Русі (988 р.) поширилося цілеспрямоване опікування знедолених та немічних, і з боку церкви зокрема. Тобто релігія стала рушійною силою розвитку благодійності, яка визначається нормами християнської моралі та втіленням чеснот її представників. З плином часу змінювались форми служіння, але незмінною залишалася суть: дієва любов до ближнього.

Невипадково, з прийняттям християнства на Русі церкви та монастирі стали центрами безкорисливої підтримки і соціальної допомоги знедолених і немічних, забезпечуючи їх грошима та харчами, лікуючи хворих та навчаючи бідних і сиріт. У сучасних словах «сестра та брат милосердя» збереглася пам'ять про перших людей, які присвятили себе благородній справі догляду за знедоленими, про тих, хто дав чернецьку обітницю.

Церковний Статут (996 р.), який вийшов за князя Володимира покладав на духовенство опіку над інвалідами, жебраками, хворими та іншими соціально незахищеними категоріями населення. Сплачували десятину князі та інші заможні люди, а на бідних цей обов'язок не поширювався [26].

Благодійність поступово видозмінюється з кінця XVIII ст.: від церковно-громадської до державно-громадської. Керівництво влади Російської імперії, яке визнало власну соціальну відповідальність, починає утворювати різні форми утримання окремих соціально

незахищених груп людей, змінюються традиції громадської благодійності. Хороше фінансування соціальних програм здійснювалося церквою, владою, приватними особами, різними громадськими організаціями .

У великих містах десь у 30–40-х рр. XIX ст було засновано багато філантропічних товариств, таких як «Благодійне товариство у м. Кам'янці-Подільському», «Харківське благодійне товариство», «Київське товариство допомоги бідним», «Одеське жіноче благодійне товариство», «Миколаївське благодійне товариство» тощо.

Суттєво розширено було соціальну базу у 60–70-х рр. XIX ст. для розвитку благодійності на території України в рамках Російської імперії, і це позначилося на формах, напрямках і масштабах такої діяльності, для купців, інтелігентів, промисловців та чиновників, працівників земських та міських органів самоуправління, міщан та селян.

Благодійність стала нормою життя в Україні на початку XX ст. найбільший статус благодійного центру мав Київ, саме тут громадська благодійність набула великих розмірів, а її вплив був значний у багатьох сферах життя міста. У 1913 р. тут налічувалося 86 благодійних організацій і товариств, з яких 15 – надавали скаліченим і хворим, 47 малолітнім та людям похилого віку, також надавалась допомога бідним, а 24 – бідним юнакам та дівчатам, що навчались. Заможні громадяни, серед яких були родини Бродських, Попових, Терещенків, Демидових, Симеренків за власні кошти протягом другої половини XIX фінансували роботу культурно-мистецьких закладів, будували церкви, лікарні, притулки, училища, гімназії та дитячі садки [35].

Під час Жовтневої революції благодійність була визнана соціальним явищем буржуазного суспільства. Атеїстична ідеологія знищила добродійну діяльність, її замінила державна система охорони здоров'я та соціального забезпечення, вона була визнана непотрібною.

Аналізуючи радянський період, відома дослідниця Т.Б. Кононова, зазначає, що у 1925 р. благодійність властива капіталістичному суспільству, що соціальна структура обумовлює постійне перебування певної його частини в умовах злиднів та бідності. Не заперечується те, що добровольцями-добродійниками можуть бути й бідні верстви населення. На початку 50-х рр. ХХ ст. для радянських людей благодійність подавалась як «допомога, яка лицемірно надається представниками правлячих класів експлуататорського суспільства деякій частині нужденного населення з метою омани трудящих і відволікання їх від класової боротьби» [28, с. 331–332].

Але у другій половині ХХ ст. відношення до добровільної допомоги та благодійності з боку радянської влади трохи пом'якшилося, добровільна праця рахувалась як політичне забарвлення, а благодійність зводилась лише до матеріальної допомоги. Людину, яка підтримувала партію, комуністичні ідеї, працювала на соціалістичну державу, називали добровольцем, а не ту людину яка без примусу виявляла бажання доглядати за хворими, допомагати немічним, сиротам, людям похилого віку. Волонтерськими об'єктами за радянських часів могли бути тільки справи держави: великі будівництва, трудові подвиги та військово-революційна міцність.

У 1991 році 24 серпня Україна стала незалежною державою і благодійність починають розглядати як добровільну, особисту справу кожної людини, що здійснюється без вказівок згори, знаходиться поза сферою офіційного адміністрування, поза сферою впливу офіційної політики. Тобто, відродження благодійності почалось наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Благодійність трактується як добровільна, майнова, особиста допомога для досягнення визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої

винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара.

Мета благодійності вбачається в забезпеченні можливості досягнення нормального життя для тих груп населення, які під впливом різних соціальних ризиків не можуть самостійно реалізувати свої загально визнані соціальні права.

У незалежній Україні активно починає свій розвиток волонтерський рух. Волонтерський рух – це благодійна діяльність, що здійснюється людьми на засадах неприбуткової діяльності, без просування по службі, заробітної платні, заради добробуту та процвітання суспільства і спільнот загалом; це - гуманістична діяльність, що спрямована на соціальну допомогу певним верствам населення[42].

Така благодійна діяльність для України – явище не нове, бо основою розвитку волонтерства стали благодійність, гуманізм, альтруїзм, милосердя, небайдужість до проблем інших, тобто все те, що притаманно українцям. Можна вважати, що з середини XIX ст. у 1859 р з'явився рух волонтерства. Відомий французький письменник-журналіст Анрі Дюран запропонував створити Червоний Хрест – організацію, яка б надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим, працювала на волонтерських засадах, бо був вражений наслідками кривавої битви біля Сольферіно.

Анрі Дюраном були сформульовані принципи, якими до теперішнього часу керуються волонтерські організації усього світу. XX ст. вважають віхою активного розвитку волонтерського руху. Після закінчення Першої світової війни в Європі з'явилися люди, які безкорисно надавали допомогу постраждалим у війні. Перші волонтерські організації були створені у середині XX ст. та засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі.

Сучасний науковець Н. Заверико [34] вважає, волонтерському руху в Україні понад сто років. Червоний Хрест – це організація, яка зробила добровільний запис у сестри милосердя жінок, для роботи в шпиталях та лікарнях для бідних та поранених.

На сучасному етапі усі країни світу соціальну політику будують на взаємодії держави, громадських організацій, бізнесу. Шляхом встановлення балансу між різними прошарками суспільства формуються цінності, встановлюються пріоритети, розподіляються ресурси і одним із найпотужніших людських ресурсів у цьому процесі є волонтери.

Волонтерська діяльність актуальна і важлива не тільки для українців, для людей всього світу. Як свідчить багаторічний досвід, праця волонтерів - це ефективний спосіб вирішення складних проблем суспільства, довкілля, окремої людини, що іноді з'являються на ґрунті недостатньої турботи держави. Волонтерство приносить у соціальну сферу нові, сміливі та творчі ідеї, знаходить вихід із найгостріших і найскладніших проблем, саме завдяки йому, безвихідні, на перший погляд, ситуації, знаходять своє вирішення. Волонтерство – це спосіб, за допомогою якого кожний член суспільства може покращити якість життя.

На початку 90-х років в Україні з'являється така служба як «Телефон Довіри», починає активно розвиватися мережа соціальних служб для молоді, мета діяльності яких полягала у реалізації державної молодіжної політики та завдань, окреслених у Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (15.12.1992 р., № 2859) і Законі України «Про сприяння становленню та соціальному розвитку молоді в Україні» (05.02.1993 р., № 2998-ХІІ). Саме створення центрів соціальних служб для молоді (нині – центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді) спричинило активний розвиток волонтерського руху. Наприклад, соціальна служба для молоді м. Києва у 1997 р. нараховувала близько двох тисяч волонтерів з числа учнівської

та студентської молоді, почали створюватися волонтерські молодіжні загони. У цей період активно йшла підготовка волонтерів до реалізації різних вузькоспеціалізованих програм, а саме: консультування у службі «Телефон Довіри», робота з безпритульними, соціально-педагогічна підтримка дітей та молоді з особливими потребами, просвітницька профілактична діяльність з найгостріших проблем – наркозалежності, ВІЛ/СНІДу, тютюно-паління та зловживання алкоголем тощо.

Першою волонтерською організацією був визнаний Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», юридично зареєстрований 16 грудня 1998 р. Міністерством юстиції України (рішення № 1104).

Робота волонтера спрямована, як правило, на найгостріші проблеми, що існують в українському суспільстві, а саме у соціальній сфері. Діяльність волонтерів у соціальній сфері – це догляд за хворими, людьми похилого віку та інвалідами, які перебувають вдома і в спеціалізованих установах, робота з ув'язненими у в'язницях та колоніях і допомога їм після виходу з ув'язнення, догляд за пацієнтами хоспісів, робота з дітьми та молоддю в дитячих садках, школах, групах вільного часу, молодіжних клубах, допомога представникам етнічних меншин через консультування та відповідний супровід, допомога бездомним і безпритульним, збір коштів тощо.

Молодим людям, що приймають участь у волонтерському русі є нагода зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, самореалізуватися через ініціювання проектів і програм соціального спрямування.

На 52-й Генеральній Асамблеї ООН 2001 р. було проголошено Міжнародним роком волонтерів. Також було прийнято рішення закликати уряди держав, громадські, волонтерські, урядові та неурядові організації до співробітництва в цій галузі та окреслити шляхи

поліпшення роботи, співробітництва та популяризації волонтерського руху[7].

Наразі в Україні функціонує ряд недержавних організацій, які сприяють активізації громадської діяльності шляхом розвитку волонтерського руху, спрямованого на якнайширше залучення населення до суспільно корисної роботи на добровільних засадах у благодійних, громадських, державних та бізнесових організаціях, для допомоги в розв'язанні численних соціальних проблем (Благодійний фонд «Центр волонтеріату «Добра воля», Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива-В», Всеукраїнська громадська організація «Волонтерська група «Сім'я», Всеукраїнська молодіжна організація «Соціальна ініціатива», Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», Український форум благодійників, молодіжна громадська організація «Волонтерський клуб м. Луцька» тощо).

На сьогодні волонтерською допомогою користуються майже всі державні соціальні установи та неурядові організації. На всеукраїнському рівні запроваджуються щорічні конкурси, спрямовані на визнання праці добровольців та відзначення найкращого досвіду волонтерської діяльності. Із 2001 р. у мережі соціальних служб проводиться конкурс «Волонтер року», де відзначають добровільних помічників працівників соціальних служб. Слід відзначити подібний конкурс і серед громадських організацій, ініційований Центром волонтеріату «Добра воля».

За часів незалежності України державою видано низку нормативно-законодавчих актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху, зокрема у законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (від 21.06.2001 р., № 2558-III), «Про соціальні послуги» (19.06.2003 р., № 966-IV) добровільна праця волонтерів визнається необхідною та суспільно корисною. 23 квітня 2003 року Кабінетом Міністрів України

було видано розпорядження «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху» (23.04.2003 р., № 225). А у квітні 2011 року набрав чинності Закон України «Про волонтерську діяльність» (№ 3236-VI, 19.04.2011)[8].

У світовому рейтингу благодійності (World Giving Index) Україна у 2010 році займала 150 місце, а у 2011 році – 105 місце з наступними показниками: 11% благодійних пожертвувань (8% – 2010 р.), 30% волонтерської роботи (5% – 2010 р.), 37% допомоги нужденним (28% – 2010 р.). Таким чином, зростання української благодійності обумовлене, в основному, збільшенням числа людей, залученими у волонтерську діяльність. На збільшення саме цього показника могло вплинути те, що 2011 рік – був проголошений Європейським роком волонтерства, відповідно, в Україні було проведено кілька заходів міжнародного та національного масштабу (III Міжнародна конференція УФБ «Волонтерство – шлях до благодійності для кожного», Міжнародна конференція «Корпоративне волонтерство: 3D», конкурс на кращу програму з корпоративного волонтерства, Всеукраїнський круглий стіл «Закон України «Про волонтерську діяльність»: сприяння розвитку чи створення перепон?» тощо), які популяризували волонтерську діяльність, актуалізували важливість вирішення проблем в організації волонтерської діяльності [2].

Узагальнюючи зазначимо, що сьогодні ведеться робота по вдосконаленню нормативно-законодавчої бази у галузі благодійної діяльності та волонтерства, що свідчить про визнання українським суспільством важливості волонтерської діяльності та повернення до християнських цінностей милосердя та благодійності. В кожній області, кожному місті та майже кожному селищі нашої держави є волонтери Милосердя і благодійність залишаються незмінними атрибутами життя людини в сучасних соціокультурних умовах.

1.2. Мотивація до волонтерської діяльності

Вирішальним причинним фактором результативної діяльності людей до волонтерств є їхня мотивація.

Мотиваційні аспекти управління працею отримали широке використання в країнах із розвинутою ринковою економікою. В нашій країні розуміння мотивації роботи з'явилося порівняно нещодавно у зв'язку з демократизацією суспільства. Поняття «мотивація» декілька разів замінювалося на поняття «стимулювання». Таке неповне розуміння мотиваційного процесу призводило до орієнтації на короткострокову мету, а не довгострокової стратегії. Це руйнівним чином діяло на особистість людини, не викликало зацікавленості у власному розвитку, самовдосконаленні, але саме ця система сьогодні - найважливіший резерв до підвищення управління людським ресурсом [10].

Трудова мотивація – це процес стимулювання окремого виконавця чи групи людей до діяльності, спрямованої на досягнення цілей організації, до продуктивного виконання прийнятих рішень, при якому враховуються власні потреби працівника. Це визначення показує тісний зв'язок управлінського та індивідуально-психічного складових мотивацій, основане на тому, що управління соціальною системою і людиною, на відміну від управління технічними системами, має в собі, як необхідний елемент, узгодження цілей об'єкта та суб'єкта управління. Результатом цього буде трудова поведінка людини і в кінцевому результаті визначений результат трудової діяльності [14].

Р.Оуен та А.Сміт вважали, що гроші є єдиним могутнім мотивуючим фактором. За їхнім трактуванням, люди – чисто економічні істоти, які працюють тільки заради отримання засобів, які необхідні для придбання їжі, одягу, житла та іншого[13].

Сучасні теорії мотивації, засновані на результатах психологічних досліджень, доводять, що істинні причини, які змушують людину віддавати всі сили якомусь виду діяльності, дуже складні

та різноманітні. На думку одних учених, дії людини зумовлюються її потребами. Ті, які притримуються іншої позиції, виходять із того, що поведінка людини є також її функцією сприймання і очікування.

При розгляді мотивації слід зосередитись на факторах, які змушують людину діяти та посилювати її дії. Основні з них: потреби, вподобання, мотиви та стимули. Потреби неможливо безпосередньо побачити чи виміряти, про них можна судити тільки за поведінкою людини. Потреби можна задовольнити винагородою, давши людині те, що вона вважає для себе цінним. В поняття «цінність» різні люди вкладають неоднаковий сенс, тому й різні їхні оцінки винагороди. Для когось це матеріальні речі, для когось час чи увага [39].

«Внутрішню» винагороду людина отримує від роботи, усвідомлюючи вагу своєї праці, відчуваючи почуття до визначеного колективу, задоволення від спілкування та дружби з колегами.

«Зовнішня» винагорода – це зарплатня, просування по роботі, символи службового статусу та престижу. Це дві складові мотивації працівника. Друга вважається більш прогресивною хоча б тому, що належить до верхньої частини піраміди потреб Маслоу: потреба в самореалізації; потреба в повазі; соціальні потреби; потреба самозбереження; фізіологічні потреби.

Спираючись на теорію потреб А. Маслоу, можна зробити висновок, що люди виконують добровільну роботу, якщо вони досягли вершини піраміди, тобто реалізують потребу в самоактуалізації. Люди ж, котрі реалізують потреби нижчих рівнів (базові потреби виживання – такі, як їжа і притулок), не здатні бути волонтерами [47].

Можна виділити декілька напрямів мотивації для студентів та молоді, які будуть мати успіх:

-отримання досвіду. Заради досвіду молоді люди згодні працювати безкоштовно в тій сфері, з якою буде пов'язана їхня кар'єра. Стосовно роботи проекту, то це студенти – майбутні

психологи, соціологи, педагоги. В кожному навчальному закладі студенти проходять практику. В деяких випадках вони шукають собі місце самі, при цьому дуже часто це виявляється «липова» практика. При підтримці навчальних закладів можна організувати практику для студентів на базі проекту; задоволення власних інтересів. Кожна людина чимось цікавиться, має якесь хобі. Необхідно виявити ці інтереси та правильно підібрати напрямки волонтерської діяльності. При презентації волонтерських проектів не варто робити акценти на допомогу нужденним - будь то вуличні тварини чи діти у притулку. Багато людей просто не сприймають таку реальність та намагаються триматись подалі від неї. Необхідно перекласти мову з офіційної на молодіжну, невимушену, а концепцію презентації з «дайте» гроші, час, сили, на «отримайте», задовольніть свою цікавість, створіть щось;

-спілкування з друзями. Більша частина молоді боїться самотності, в такому віці потрібна підтримка близьких та друзів. Наприклад, що примушує людину лишатися після навчання та готуватися до свята, що буде. Звичайно можливість отримати досвід та зайнятися улюбленою справою, та хіба робилося б це, якби поряд не було друзів. Тому краще закликати волонтера не до праці, а до отримання нових емоцій від спілкування з друзями;

-реалізація творчих здібностей. Працюючи за гроші, люди, звичайно ж підлягають чітким правилам та установкам. І у більшості випадків вони їх собі не встановлюють. Цікавим способом є робота волонтером в улюбленому напрямку. Наприклад замість того, щоб закликати допомогти старим та інвалідам, запропонувати зробити виставу на Новий Рік для дітей у притулку чи розмалювати ігрову кімнату.

Керівники волонтерських програм повинні знати мотивацію людини до волонтерства, знати про те, чому люди добровільно працюють,

роблять те, що вони роблять. Необхідна передумова для того, щоб допомогти їм реалізувати свої мотивації та попередити випадки, коли мотивації можуть викликати певні ускладнення [48].

Суб'єктивними умовами соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп є:

- отримати нові знання та навички;
- отримати досвід, працюючи під керівництвом досвідчених спеціалістів;
- розвинути організаторські якості (вміння організувати власну діяльність та групи); аналітичні - аналізувати ситуацію та проблеми;
- допомогти чи бути корисним іншим
- прагнення до вдосконалення власної діяльності;
- розвинути особистісні якості такі як терпимість; ініціативність, безкорисливість, упевненість, ввічливість, відповідальність; емпатійність; самоконтроль;
- розвинути прогностичні якості : уміти планувати діяльність, прогнозувати результати;
- розвинути комунікативні якості: взаємодія, налагодження контактів, робота у команді [1].

Уміння розпізнати і забезпечити реалізацію головних мотивів – один із найважливіших моментів волонтерської програми, адже, окрім «хорошої» роботи, організація не може запропонувати волонтерам нічого іншого. І хоча ця сфера містить дуже багато важливих та складних моментів, їй усе ж приділяється мало уваги. Якщо організація залучає волонтерів, і вони віддають частину вільного часу. Якщо волонтеру робота здаватиметься нецікавою або якоюсь мірою незадовільною, він робитиме щось інше в свій вільний час. Якщо волонтерська програма включає цікаві завдання та продуктивні обсяги

роботи добровільних помічників, вона не матиме складностей із їх залученням й утримуванням. Чимало організацій залучають волонтерів до нецікавих робіт і через це мають проблему. В такому разі персонал вважає помічників не надійними[45].

Узагальнюючи зазначимо, що мотиви участі у волонтерських програмах та ступінь самопожертви при цьому можуть бути різними. Координаторам слід застосовувати увесь арсенал способів мотивування студентів волонтерів.

1.3. Класифікація волонтерських груп у студентському середовищі

Волонтерська діяльність у соціальній сфері визнана на державному рівні, що підтверджується в законодавчих документах, зокрема у законах України «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», в яких добровільна праця волонтерів визнається як суспільно корисна та необхідна. На думку Агаркова О. А. на сучасному етапі в Україні активно розвивається волонтерський рух. Волонтери є повноправними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності. Найбільша за кількістю група волонтерів в Україні – це молодь, зокрема студенти. Для них волонтерство є дієвим способом соціалізації, а також можливістю участі в соціально корисній діяльності. Волонтерська робота студентських груп спрямована переважно на вирішення актуальних проблем, що існують у суспільстві. У світовій практиці до типових видів діяльності волонтерів у соціальній сфері належать: догляд за хворими, людьми похилого віку та інвалідами вдома й у спеціалізованих установах, догляд за онкохворими, робота з ув'язненими та допомога їм після виходу з в'язниці чи колонії, робота з дітьми й молоддю у дитячих садках, школах, групах вільного часу, молодіжних клубах, допомога представникам етнічних меншин через

консультування та відповідний супровід, допомога бездомним і безпритульним, збір коштів тощо [1].

Волонтерський рух в студентському середовищі набуває особливого значення і є великим ресурсом під час діяльності соціальних служб вищих навчальних закладів. Волонтерську діяльність розкрито в працях вітчизняних науковців : Г. Лактіонової, І. Зверєвої, С. Харченка, С. Савченка, обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. Такі науковці як Л.Капська, В. Петрович у своїх дослідженнях розкривають технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності [1].

У ЗВО соціальна служба – це сукупність спеціально уповноважених громадських різнопрофільних установ, організацій, державних, а також ректорату, діяльність яких спрямована на відродження нових політичних, медико-екологічних, соціально-економічних, правових, психолого-педагогічних та інших умов, які мають забезпечувати на сучасному рівні повну самореалізацію молоді, розвиток і виживання.

Дослідниця Н. Романова присвятила свої дослідження розробці моделі соціальної служби у закладах вищої освіти. Вона засвідчує, що «на сучасному етапі у вітчизняних ЗВО робота із створення нової парадигми, студентської соціальної служби складається з двох етапів: початкового і основного. На початковому етапі важливе значення має чітке визначення завдань і напрямів діяльності, змісту соціальних програм і функцій персоналу та волонтерів. Крім того, на початковому етапі визначається структура студентської служби та модель її фінансування [43].

Служба може бути і зовнішньою і внутрішньою, бо територіально студентська соціальна служба знаходиться у вищому навчальному закладі, але при цьому є структурною одиницею державної системи соціальних служб для молоді міста або району. Тоді і фінансування

може здійснюватися із бюджету міста, бюджету ЗВО, району або за спільної участі різних джерел фінансування[32].

Внутрішня структура студентської соціальної служби закладу вищої освіти має підрозділи, визначені у залежності від напрямів роботи, діяльність яких забезпечується певним персоналом: координаторами програм та проектів, директором служби; відповідній кількості і специфіки цих програм (проектів); залученими спеціалістами, наприклад, юристами, лікарями, психологами, студентами, які є Студентська соціальна служба ЗВО, складається із адміністрації навчального закладу (керівний вплив якої, тим більший, чим більшу участь у матеріальному забезпеченні і фінансуванні роботи вона бере), самої служби, міського центру соціальних служб для молоді, який визначає ідеологію і нормативну базу діяльності, керує і фінансує роботу соціальної служби ЗВО через свій підрозділ соціальної служби для молоді району в якому розташований заклад вищої освіти.

Соціальна служба ЗВО є складовим елементом структури міської соціальної служби для молоді, вона залучається до реалізації всіх завдань, які реалізують районна та міська соціальна служба для молоді, аспівпрацює з адміністрацією навчального закладу. Провідна форма діяльності соціальної служби ЗВО є волонтерство.

На думку І.Звереві волонтерство – це «добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах еприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства у цілому.

Людину, а добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам,

хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером» [46]

Особливої актуальності в сучасних умовах набуває волонтерський рух в студентському середовищі. Так, Т. Лях визначає: «студентську

волонтерську групу як невелику за чисельністю спільноту студентів, що діє на добровільних засадах, об'єднану певною діяльністю та утворену при державній чи неурядовій організації» [31].

Деякими вітчизняними вченими, зокрема Т. Лях, М. Горошко, було проаналізовано різні підходи зарубіжних та вітчизняних науковців до класифікації волонтерських груп. Вони виокремили такі види студентських волонтерських груп [16, 31]:

- волонтери державної організації, волонтери громадської організації, волонтери вищого навчального закладу - за приналежністю до організації;
- волонтери без досвіду, волонтери з незначним досвідом, волонтери з достатнім досвідом - за досвідом волонтерської роботи;
- волонтери, які працюють тривалий проміжок часу - понад 6 місяців - за тривалістю волонтерської роботи;
- сезонні волонтери (працюють час від часу);
- за складом волонтерської групи (волонтери-студенти спеціальностей «Соціальна педагогіка» / «Соціальна робота», волонтери-студенти спеціальності «Практична психологія», волонтери-студенти медичних вищих навчальних закладів, волонтери-студенти інших вищих навчальних закладів, змішані студентські волонтерські групи із представників різних вищих навчальних закладів).

Т.Лях на основі багаторічного практичного досвіду визначила об'єктивні та суб'єктивні **умови** забезпечення соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп [33].

Організацією створюються об'єктивні умови, на базі яких працює студентська волонтерська група. Т. Лях визначає перелік організаційних умов та їх характеристики:

- наявність стратегічного плану управління ризиками під час роботи з волонтерами;
- планування залучення волонтерів (сформованість бачення базування напрямів соціально-педагогічної діяльності волонтерів на потребах організації та її клієнтів;
- волонтерська участь у діяльності організації;
- визначення потреб організації у діяльності студентських волонтерських груп
- наявність відповідних матеріальних та людських ресурсів для роботи з волонтерами;
- позитивний емоційний клімат у соціальній інституції;
- залучення та відбір волонтерів (постійний пошук волонтерів-студентів на відповідні позиції для здійснення соціально-педагогічної діяльності у різних напрямках, проведення регулярних інформаційних кампаній серед студентів з метою популяризації волонтерства;
- відбір волонтерів за попередньо визначеними критеріями; інтерв'ювання волонтерів;
- підписання угоди між волонтером та організацією; запровадження випробувального терміну для волонтерів-новачків);
- наявність чітко визначеного змісту роботи студентів-волонтерів відповідно до певного напрямку соціально-педагогічної діяльності; визначення конкретних завдань соціально-педагогічної діяльності, які волонтери мають виконувати;
- організація діяльності студентських волонтерських груп (здійснення керівництва соціально-педагогічною діяльністю студентських волонтерських груп підготовленим фахівцем;

- залучення студентських волонтерських груп до прийняття рішень щодо розвитку організації та розробки соціальних проектів ;
- урахування потенціалу студентської волонтерської групи в процесі розробки соціальних проектів та програм;
 - наявність атрибутики студентських волонтерських груп;
 - наявність системи обліку часу волонтерів;
 - компенсація матеріальних витрат волонтерів; забезпечення волонтерів пам'ятками);
 - визнання та заохочення студентів-волонтерів (здійснення формального та неформального визнання досягнень волонтерів;
 - використання різних форм мотивування і заохочення студентів до волонтерської діяльності [21]

Забезпечення методичними умовами соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп є: наявність програми підготовки студентів-волонтерів; супровід студентів-волонтерів під час соціально-педагогічної діяльності шляхом супервізії та інтервізії; визначення потреб волонтерів у знаннях, уміннях та навичках щодо здійснення ними соціально-педагогічної діяльності; здійснення моніторингу та оцінки соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп.

Студентство найбільш активна соціальна група виступає в якості не тільки об'єкта соціальної допомоги, але й суб'єкта надання соціальних послуг, а в діяльності соціальної служби вищого навчального закладу вона набуває форми волонтерської діяльності.

Отже, сучасний стан розвитку соціально-педагогічної науки дає нам змогу розглядати волонтерство як ресурс соціальної роботи, спираючись на технологічний підхід у соціальній роботі[25].

Сьогодні в Україні є три шляхи створення студентських волонтерських груп у ЗВО. Розвиток волонтерського руху серед студентської молоді входить до планів виховної роботи зі студентами-

це перший; другий – створення на основі ЗВО спеціальної структури (культурно-мистецького центру, студентської соціальної служби, громадського об'єднання, студентської волонтерської служби), що залучатиме студентську молодь до волонтерської діяльності. Створення студентських волонтерських груп є ініціативою власне студентів – це третій шлях.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗВО

2.1. Напрями і форми оптимізації волонтерської діяльності у закладі вищої освіти України

Волонтерство в Україні – одна з найцікавіших форм роботи з молоддю, є джерелом набуття громадянської освіти, дає реалізацію можливостей реалізувати себе у служінні суспільству. Велика кількість громадських організацій поєднує молодих людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних програмах щодо попередження негативних явищ у молодіжному середовищі та надання допомоги іншим в їх розвитку, соціальному становленні, інтеграції у суспільство тощо.

«Головною проблемою волонтерського руху в ЗВО залишаються передусім труднощі організації волонтерської діяльності. Організатори волонтерського руху у ЗВО повинні не тільки знати історію руху інших країн, організовувати роботу і контроль, а навчитися складати робочі плани і ставити завдання для волонтерів, враховувати думку і досвід самих добровільних помічників»[11].

Серед студентів ЗВО спостерігається така картина: до волонтерської діяльності більш схильні студенти спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка», бо волонтерство – це один з аспектів соціальної діяльності, що є провідною саме для них. Студенти інших спеціальностей готові, але в меншій мірі до такої діяльності. Адже добровільна участь у волонтерській діяльності для них не є суттєвою, бо це практично ніяким чином не стосується їх фахових знань. І всі бажання брати участь у такому виді діяльності засновані лише на власному бажанні й упевненості, що їм це буде цікаво й принесе задоволення. На відміну від них, здійснення волонтерської

роботи студентами спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка» є шляхом до професіоналізму спеціаліста. Саме тут знаходиться основний потенціал (самі студенти) та координатори й організатори (педагоги) волонтерського руху, що обумовлено специфікою професійної діяльності.

Мотиви для добровільної соціальної роботи мають студенти спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка», їх хвилюють професійні проблеми: *реальні* – набуття знань з майбутньої спеціальності, формування навичок для роботи і *формальні* – проходження практики, отримання заліку.

Певною мірою їх хвилює проблема міжособистісної комунікації, доречне спілкування з професіоналами за обраною спеціальністю, знайомство з новими технологіями, методами з формами, зі структурою і специфікою, з усім, що може їм допомогти у подальшому житті правильно працевлаштуватися. Студент-волонтер є реальним кадровим потенціалом для ЦССМ, йому важливо, щоб поважали, помічали старанність, хвалили. Одним з основних шляхів залучення студентів до волонтерської діяльності є оцінка професійної компетентності студентів організаторами волонтерського руху.

Волонтерська робота у ВЗО будується за типологію основних напрямів становлення волонтерського руху в Україні [12]. Реалізуються вона у центрах, студентських об'єднаннях, молодіжних організаціях, що передбачає суспільно корисну діяльність. Особливості використання волонтерської діяльності:

- *Синкретичне поєднання* двох аспектів волонтерської діяльності як ресурсу соціальної роботи. Волонтери соціалізуються через надання допомоги іншим у вирішенні проблем у системі «індивід – соціальне середовище», тобто певної деформації соціалізаційного процесу);

- *Сприятливі умови* для успішної соціалізації волонтерів.

Що стосується загальної соціалізації, то завдяки волонтерству студенти отримують:

- глибокі знання з соціальних проблем, уявлення про спосіб життя різних верств населення;
- комунікативні навички, досвід спілкування з різними людьми;
- навички й досвід загального характеру;
- самореалізацію завдяки переходу до активного способу життя;
- досвід ділового спілкування й ділової поведінки;
- самоствердження через відчуття бути корисним.

Професійне становлення передбачає:

- теоретичну і практичну підготовку
- професійну придатність;
- професійну мотивацію;
- додаткові фахові знання з майбутньої спеціальності;
- навички спілкування з різними категоріями клієнтів, спілкування з фахівцями;
- відпрацювання власного набору професійного інструментарію;
- знайомство з новими методиками і технологіями;
- формування індивідуального стилю професійної поведінки.

Волонтерство розширює діапазон професійної діяльності студентів, що навчаються за спеціальностями соціального спрямування, бо волонтерство має переваги:

- стійку мотивацію до діяльності;
- добровільну участь, самостійність;
- свободу вибору об'єктів волонтерської діяльності;

- умови для формування об'єктивного ставлення до себе

Усі перераховані потенції активно використовуються у процесі соціалізації волонтерів-студентів соціально спрямованих спеціальностей, що пов'язане з наступними моментами:

- добровільність участі одразу виключає суб'єкт-об'єктні відносини між педагогами-кураторами волонтерського загону і волонтерами;

- добровільність участі, можливості вибору у видах та способах діяльності забезпечують умови для максимального та всебічного самовираження студента й викладача у конструктивно корисній діяльності;

- конкретність діяльності у сполученні з добровільною участю як студентів, так і викладачів з одного боку вимагають, а з іншого створюють можливості для спільної діяльності, що стимулює їх різнорівневу соціально-педагогічну взаємодію;

- поєднання стійкої мотивації до волонтерської діяльності, самостійності у конкретних ситуаціях цієї діяльності, професійної підготовки сприяє формуванню не тільки зацікавленості в результатах діяльності, а й відповідальності за ці результати;

- об'єднання індивідуальної мотивованої активності волонтерів у спільну організовану діяльність створює своєрідну систему соціальних зв'язків, у яких кожен студент виступає не просто як оточуюче середовище для інших студентів, а як суб'єкт, що активно впливає на їх соціалізацію;

- реалізація активності волонтерів у реальному соціумі не тільки руйнує закритість педагогічного середовища, створюючи своєрідний соціокультурний та освітній простір у межах волонтерського руху, але й забезпечує вихід освітніх та соціалізаційних процесів у більш широке соціальне середовище, ніж навчальний заклад.

Педагог створює й виробляє зразки культури разом зі студентом у режимі реального часу, а не передає готові. Норми поведінки, спільний пошук цінностей, сенсу життя відбувається у справжньому житті, у конкретних видах діяльності, через спілкування. Тобто, волонтерська діяльність відрізняється такими характеристиками, що дозволяють аналізувати й оцінювати особистості студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота», як фактор їхнього особистісного і професійного становлення.

Напрями волонтерської діяльності :

- Соціальна робота з ветеранами педагогічної праці;
- Соціальна робота з людьми з обмеженими можливостями;
- Соціальна робота з дітьми девіантної поведінки;
- Соціальна робота з дітьми, позбавленими батьківської опіки та піклування;
- Соціальна робота з профілактики соціально-негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі;
- Підготовка культурно-дозвіллевих програм для дітей та молоді;
- Організація педагогічної допомоги невстигаючим учням загальноосвітніх шкіл;

- Розробка та реалізація навчальних програм підготовки тренерів-волонтерів
- Організація роботи з правової просвіти дітей та молоді;
- Робота з пропаганди здорового образу життя;
- Науково-дослідна робота з соціальної проблематики та методичному забезпеченню волонтерського руху;

Краще, коли волонтери-студенти починають працювати разом із фахівцями, а потім самостійно приступають до роботи, фахівцю організації треба стимулювати підвищення професійної діяльності волонтера, а волонтер має усвідомити, що організація зацікавлена в тому, щоби він працював. Тобто вони можуть співпрацювати за такою схемою: практикант > волонтер > заслужений спеціаліст > співробітник ЦССМ .

Іноді трапляються недолугі керівники організації, які ігнорують навчання студентів, заощаджують кошти і час. Таке залучення до роботи є хибним і зводить волонтерський рух до процесу використання безоплатної робочої сили. Те, що студент не ходить на навчання позбавляє його можливості певних досягнень і росту, а це у свою чергу знижує мотивацію до роботи. Студент повинен набувати досвіду на семінарах і тренінгах, що забезпечує а) психологічну підтримку; б) здобуття нових знань і навичок; в) семінари сприяють формування у волонтерів інтересів до справи [22].

Набуття досвіду передбачає і супервізія, що забезпечує періодичне консультування з різних тем, ситуацій, обміну інформацією. План роботи супервізії повинен відповідати досвіду волонтера. Така допомога не може забезпечити лише визначення недоліків у роботі або виправлення помилок. Вона підтримує волонтера на професійному рівні. Студент повинен відчувати доброзичливість у вигляді емоційної

підтримки. Комунікація і позитивне ставлення організатора волонтерів завжди життєво необхідні для підтримки волонтерського руху. Це розвиває здібності, інтерес до професійної діяльності, впевненість у свої сили, підвищує самооцінку на особистісному рівні[9].

Підсумовуючи зазначимо, що, волонтерський рух у ВЗО є способом:

- використання кожною людиною своїх прав та обов'язків;
- взаємодію між людьми, вироблення нових стратегій вирішення проблем, які виникають;
- підтримку та зміцнення таких людських цінностей, як піклування та надання допомоги членам громади;

Ми вважаємо, що усі працівники ВЗО хотіли, щоб волонтерський рух розвивався і :

1. сприяв родинній, національній та глобальній солідарності.
2. заохотив молодь до лідерства через надання послуг;
3. надав слово тим, які не можуть за себе говорити;
4. надав можливість усім займатися волонтерською діяльністю;
5. дав змогу людям здобувати нові знання та навички, розвивати особистий потенціал, впевненість у власних силах та творчі здібності;
6. збільшив залучення студентів у процес визначення та розгляду існуючих проблем;

Волонтери повинні відповідати за:

- створення комфортного середовища, для ефективної праці;
- визначення критеріїв участі волонтерів, визначення умов укладання угод з організаціями для вироблення певної політики роботи з волонтерами, що дало б змогу ефективніше використовувати працю волонтерів.

- забезпечення доступу до волонтерської діяльності усім студентам, без будь-яких обмежень, щодо фізичного, економічного, соціального чи культурного становища
- забезпечення відповідних гарантій для волонтерів та тих кому вони надають свої послуги.
- забезпечення волонтерів відповідними технічними засобами[36].

2.2. Діяльності студентів-волонтерів у закладах вищої освіти України

Соціально-педагогічна робота з волонтерами у ЗВО досить добре розкривається. Волонтерський рух Херсонського державного університету «Власний вибір» завжди активно допомагає усім, хто цього потребує та організовує різноманітні благодійні акції, залучаючи не тільки активістів вишу, а й усього міста. Волонтерський рух у ХДУ існує більше десяти років, має значні практичні і наукові напрацювання щодо соціальної адаптації «особливих» дітей, розвитку їх талантів та здібностей. Інклюзії в університеті завжди приділяли значну увагу. Проведення благодійної акції стало логічним продовженням роботи, що постійно проводиться у виші.

Відкриття басейну стало великою подією для студентів університету. Для студентів з особливими потребами створені хороші умови щодо відвідування: виділені спеціальні години і технічні засоби для занять. Ними опікуються студенти-волонтери факультету фізичного виховання та спорту. Благодійні заходи для дітей з особливими потребами, що проводяться в університеті студентами-волонтерами, як зазначають батьки, їм вкрай необхідні. Батьки стверджують, що чим більше діти долучаються до змагань, свят, тим міцнішою стає їхня віра в себе, свої сили, та з'являється додатковий стимул прагнути кращих результатів..

Ми звернули увагу на досвід організації студентських волонтерських груп Запорізькому національному університеті. До речі, це перший вищий заклад, який з 1992 р. почав готувати студентів спеціальності « Соціальна педагогіка». Одночасно на факультеті соціальної педагогіки та психології почав функціонувати студентський волонтерський загін «ЛіНа» (любов та надія перший). Значну роль у формуванні мотивації до волонтерської діяльності відіграла безвідривна благодійна соціально-педагогічна практика для студентів першого курсу [17]. Так, першокурсники залучалися до волонтерської роботи в різних закладах та організаціях, зокрема: інтернатах для дітей з порушенням опорно-рухової системи та для дітей зі слабким зором, будинку малюка «Сонечко», службі у справах неповнолітніх при райдержадміністрації, геронтологічному санаторії, обласній онкологічній лікарні, міському психоневрологічному диспансері, службі соціальної допомоги самотнім і людям похилого віку, лікувально-профілактичному центрі при наркологічному диспансері тощо. Така практика тривала 2 тижні. Волонтери виконували різні види роботи: читали газети людям похилого віку, робили концерт, грали в шашки, купляли ліки, збирали гроші для важко хворих. Через декілька років роботи в обласній онкологічній лікарні студенти – волонтери, за своїм бажанням, вирішили організувати програму допомоги молодшому медичному персоналу та пацієнтам обласної дитячої психіатричної лікарень. У обласній дитячій лікарні волонтери загону «ЛіНа» допомагали школярам в навчанні, виконанні домашніх завдань, влаштовували ігротеки [6].

При місцевому наркологічному диспансері також працювала студентська волонтерська група факультету соціальної педагогіки та психології, їх діяльність була спрямована на профілактику адиктивної поведінки підлітків та молоді. Студенти були уважними, щирими, знайшли порозуміння з лікарями, проводили лекції, тренінгові заняття,

консультації для дітей та молоді, їхніх батьків, відеолекторії. Волонтерська діяльність вибудовувалась за методом «рівний - рівному», подавалась корисна інформація та здійснювався педагогічний супровід підлітків групи ризику.

У нашій роботі ми хотіли б висвітлити досвід роботи волонтерів Дніпропетровського національного університету. На базі цього ЗВО діє громадське товариство «Центр соціальних ініціатив і волонтерства». Робота центру спрямовується на: організацію безпосередньої волонтерської роботи для дітей, що залишилися без батьківської опіки, підготовку студентів до волонтерської роботи у школі волонтерів; організацію соціальної роботи з дітьми з особливими потребами дитячих будинків міста.

Студенти надають освітні послуги, юридичні, соціально-педагогічні, психологічні, проводять дозвілля; проведуть благодійні акції [20].

Дніпропетровський національного університету теж має свій волонтерський рух. Студенти-волонтери проводять благодійні акції тренінги, конкурси, змагання. Постійними акціями є а) акція милосердя «Від серця до серця», б) «З Днем народження, дитбудинок!», в) «Зі святом, плането Добра!», г) «З ювілеєм, наші друзі!», д) «Свято турботи». Об'єктами виховного впливу волонтерів Центру соціальних ініціатив і волонтерства є: діти дитячих будинків м.Дніпропетровська (№ 1, «Сім'я», «Берегиня», дитбудинок для дітей з ДЦП при школі-інтернаті № 1), притулків («Надія», «Барвінок»). Проводиться робота з надання соціально-педагогічних та освітніх послуг дітям, які їх потребують[4].

Активно працюють студентські волонтерські групи Харківського гуманітарно-педагогічного інституту, він налічує 12 осіб. Студенти-волонтери допомагають організації Товариства Червоного Хреста : надають соціальну допомогу самотнім людям похилого віку, ветеранам, непрацездатним громадянам, дітям-сиротам та іншим категоріям

населення. Проведення різноманітних заходів впливає на поведінки і інтереси молодих людей, вони з задоволення виконують свою роботу. [18].

Просвітницька робота волонтерського загону на базі загальноосвітньої школи I-III ступеня № 10 м. Харкова теж заслуговує на увагу. Старшокласники- волонтери з колишніми наркозалежними загону розробили просвітницькі програми та реалізують їх: проводять рейди в мікрорайонах міста, виявляють дітей з девіантною поведінкою, які не відвідують школу, займаються жебрацтвом, живуть у неблагополучних сім'ях. З такими дітьми групи-ризку проводять бесіди, залучають до занять у спортивних секціях, заохочують цих дітей до здорового способу життя. Студенти Інституту психології та соціальної педагогіки Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д. Грінченка подібну профілактичну роботу проводять з 2008 року Там діє студентська волонтерська тренінгова служба. За ініціативою викладачів і студентів Волинського державного університету імені Лесі Українки. Створена та юридично зареєстрована молодіжна громадська організація «Волонтерський клуб м. Луцька». Діяльність клубу спрямована на розвиток

Цікавий також досвід діяльності студентів-волонтерів Тут Волонтерський клуб, створений задля сприяння розвитку соціальних ініціатив у молодіжному середовищі, допомогу соціально вразливим категоріям дітей та молоді. У завдання клубу входить пропаганда волонтерського руху та його принципів, створення умов для саморозвитку членів клубу, професійного становлення фахівців соціальної сфери [30].

Волонтерський студентський рух, що бурхливо розвивається в Україні свідчить про постійний пошук нових форм і напрямів волонтерської роботи, розширення зв'язків з державними та недержавними соціальними службами [37].

2.3. Особистісно-моральні якості потенційних волонтерів з числа студентів

У практиці повсякденної волонтерської діяльності етика - це сукупність норм поведінки волонтерів, які піддаються змінам під дією зовнішніх і внутрішніх, по відношенню до діяльності, факторів. Вони безпосередньо впливають на поведінку волонтерів, змушуючи їх діяти певним чином. Волонтерство як особливий вид соціальної корисної діяльності складається зі специфічної, лише йому притаманної системи цінностей, що сформувалися в процесі встановлення принципів і норм поведінки волонтерів.

Волонтерство базується на трьох фундаментальних положеннях-загальнолюдських цінностей [23]:

1. повага до людини, визнання її безумовної цінності, незалежно від реальних досягнень і поведінки особистості.

2. людина –соціальна істота, яка реалізує свою унікальність у стосунках з іншими людьми і залежить від них у розвитку своєї унікальності.

3. людині притаманна здатність до перемін. Вона прагне покращення свого життя, матеріального зростання, а звідси – прагнення до свободи вибору, прийняття рішень.

Волонтерська діяльність потребує не лише моральних орієнтирів, а й певних правил, що характерні для повсякденної роботи, їх дотримання дає змогу реалізувати відповідні моральні норми та принципи. В етичних нормах волонтера висвітлено основні критерії поведінки, якої повинен дотримуватись волонтер. Норми етики впливають на правила волонтерської діяльності, хоча і не вичерпують усіх ситуацій, які можуть трапитися. Правила етичної поведінки під час волонтерської діяльності:

- розвивати професіоналізм;
- діяти відповідно до принципів і норм етичної поведінки;
- підвищувати статус волонтерської діяльності;
- нести відповідальність за клієнтів у рамках обмежень, встановлених етичними нормами;
- стимулювати розробку та впровадження соціальних технологій, методів, методик, програм, спрямовані на покращення якості життя людини, сім'ї, групи людей, громади, спільноти та суспільства;
- роз'яснювати призначення, цілі та завдання волонтерської діяльності.

Етична поведінка співробітників :

- піддавати конструктивному аналізу теоретичні та методичні засади діяльності колег;
- визнавати різні точки зору і форми практичного досвіду колег, висловлювати критичні зауваження та пропозиції лаконічно й колективно;
- відстоювати честь і гідність своїх колег, упередженої критики на їхню адресу та що до волонтерської діяльності взагалі.
- створювати та систематично використовувати можливості, умови для обміну знаннями, досвідом і поглядами з колегами, фахівцями інших галузей з метою вдосконалення навичок;

Етична поведінка під час роботи з клієнтом:

- намагатися зрозуміти кожного клієнта;
- поважати особистість клієнта і гарантувати захист його гідності та прав незалежного від походження, статі, віку та внеску у суспільний і соціальний розвиток;
- безпека клієнтів є першою умовою здійснення волонтерської діяльності;

- допомагати клієнтам та брати на себе відповідальність за свої особисті дії;
- визнавати і поважати наміри, відповідальність клієнтів щодо прийнятого рішення.
- підтримувати право клієнта на взаємодію, яка ґрунтується на довірі, співчутті та збереження конфіденційності;

Етична поведінка під час роботи в організації:

- підтримувати та популяризувати місії організації;
- використовувати досвід роботи організації як ресурсну можливість для підвищення якості допомоги клієнтам;
- допомагати у досягненні мети та завдань організації.

Виокремлюють основні категорії етики волонтера: етичні стосунки, етична свідомість, етичні дії та обов'язок волонтера [23].

Етичні стосунки виникають у процесі здійснюваної волонтером діяльності і як сукупності залежностей і зв'язків, що полягають у досягненні суспільного та особистого блага завдяки перебудови системи «Людина-середовище». Існують вони у формі вимог, що висуває суб'єктам стосунків один до одного з метою виконання моральних обов'язків, принципів, які лежать в основі волонтерства, постійного самоконтролю під час роботи з клієнтом. Різні стосунки можуть скластися між волонтерами певного колективу, між волонтерами та соціальним оточенням клієнтів, між волонтерами та клієнтами, між волонтерами та різними установами, приватними особами, організаціями, з якими волонтер вступає у взаємодію з метою надання соціальних послуг.

Особливою формою усвідомлення волонтером необхідності соціальної діяльності є етична свідомість - це поведінка і діяльність розглядається з точки зору моральної цінності. Діяльність волонтера виступає через призму власної необхідності та значущості, постає питання: Яка є можливість реалізувати свої власні моральні настанови.

Волонтерські обов'язки - це відбиття об'єктивних зобов'язань у переконаннях, ідеях, звичках, почуттях, внутрішніх мотивах і втілення їх в практичну щоденну діяльність. Обов'язок - це перетворення вимог моралі, загальних для багатьох людей. У моральних вимогах відбивається ставлення суспільства до особистості, обов'язок - це відношення особистості до суспільства. Активним носієм певних моральних зобов'язань перед соціумом виступає особистість, як суб'єкт, що усвідомлює і реалізує їх у своїй діяльності. Вимоги для волонтера багато в чому співпадають з його особистими інтересами, він усвідомлює обов'язок як необхідність, внутрішню потребу, моральне зобов'язання. Обов'язки, які стали внутрішніми переконаннями, є провідним духовним стимулом волонтерської діяльності.

Етичні принципи волонтерської діяльності :

- визнання права клієнта щодо прийняття самостійного рішення (клієнт має бути наділений усіма правами людини, в тому числі й правом самостійно визначати свою долю, стиль і спосіб життя);
- безкорисливість (праця волонтера безоплатна, але можуть бути компенсовані витрати, пов'язані з його діяльністю);
- добровільність (волонтер який зобов'язався виконувати ту чи іншу роботу повинен довести її до кінця)
- відсутність упереджень по відношенню до клієнта(розпочинаючи роботу волонтер мусить пам'ятати , що кожна людина не повторна і має свої власні погляди, переконання, інтереси, думки);
- дотримання норм етики волонтерської діяльності (волонтери сприяють формуванню та реалізації заходів у межах соціальної політики, забезпечення благополуччя людини, спільноти, громади, несуть відповідальність за розвиток та дотримання норм етики волонтерської діяльності у розв'язанні практичних завдань);
- законність (діяльність волонтера не повинна бути протизаконним);

- залучення до проектів організації (ми всі одна команда);
- дотримання розумних інтересів клієнта (волонтер розпочинаючи роботу має піклуватися передусім про те, щоб принести найбільшу користь клієнту та суспільству);
- особиста відповідальність (розробляється разом із клієнтом алгоритм спільних дій, волонтер несе персональну відповідальність за наслідки свого рішення конфіденційність (усе, що стосується клієнта, його особистого життя та проблем, які виникають є конфіденційною інформацією) [23;41].

З урахуванням етичних принципів і вимог до особистих якостей волонтера можемо розробити етичну карту волонтера:

1. Не давати обіцянок, яких не можеш дотриматися.
2. У випадку неможливості виконання зобов'язання, проінформувати про це координатора.
3. Дотримуватися конфіденційності, уникати поведінки, яка може бути невірно зрозуміла.
4. Бути відкритим на нові ідеї та способи діяльності
5. Використовувати шанс пізнання та навчання від інших людей .
6. Не критикувати справи яких не розумієш
7. Запитувати про справи яких не розумієш
8. Працювати в команді
9. Отримувати освіту. Наука є невід'ємною частиною добре виконаної роботи.
10. Брати участь у проектах, програмах, зустрічах.
11. Гідно представляти себе та ідею волонтерство [40].

Відбір потенційних волонтерів повинен спиратися на вище зазначені характеристики.

Волонтер має бути чесним, порядним, морально скерованим, мати широкий світогляд, розуміти, поважати і любити людей. Ці компоненти розкривають сутність потенційного волонтера, його мотивацію до

соціальної діяльності у якості добровільного помічника, а студент-волонтер повинен мати такі особистісні якості які дозволяють ефективно та результативно вирішувати основні соціально-педагогічні завдання.

ВИСНОВКИ

Аналіз соціально-педагогічної літератури показав, що в Україні бурхливо розвивається волонтерський рух. Волонтерство дає можливість людині реалізувати свої здібності у служінні суспільству. Молодих людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних проектах, створюють громадські організації, поєднує бажання бути корисними суспільству. Волонтерська діяльність потребує від добровольців наявності вільного часу, певних знань з психології, соціальної педагогіки, соціології, медицини, юриспруденції. Дослідженням встановлено якими професійними навичками, особистісними якостями повинен володіти волонтер. Перш з все, волонтери повинні володіти навичками спілкування з різними категоріями населення, знати технології волонтерської роботи, вміти володіти собою, поважати і любити людей, а також вивчати вітчизняний і зарубіжний досвід волонтерської діяльності.

Під час дослідження було визначено шляхи створення волонтерських груп у закладах вищої освіти. По-перше, волонтерський рух серед студентської молоді входить до планів виховної роботи зі студентами; по-друге, створення на базі ЗВО спеціальної структури. Це може бути соціальна служба, культурно-мистецький центр, громадське об'єднання, студентська волонтерська служба, яка залучає студентську молодь до волонтерської діяльності. Третій шлях – створення студентських волонтерських груп за ініціативою власне студентів.

У ході дослідження було висвітлено досвід діяльності студентів-волонтерів у різних закладах вищої освіти таких як : Запорізького національного університету, Дніпровського державного університету, Харківського університету та Херсонського державного університету «Власний вибір». Було з'ясовано, що студенти-волонтери виконували різні види роботи: читали газети людям похилого віку, робили концерти, грали в шашки, купляли ліки, збирали гроші для важко хворих,

допомагали школярам в навчанні, виконанні домашніх завдань, влаштовували ігротеки. Відкриття басейну стало великою подією для студентів університету. Для студентів з особливими потребами створені хороші умови щодо відвідування: виділені спеціальні години і технічні засоби для занять. Ними опікуються студенти-волонтери факультету фізичного виховання та спорту. Благодійні заходи для дітей з особливими потребами, що проводяться в університеті студентами-волонтерами, як зазначають батьки, їм вкрай необхідні. Батьки стверджують, що чим більше діти долучаються до змагань, свят, тим міцнішою стає їхня віра в себе, свої сили, та з'являється додатковий стимул прагнути кращих результатів. Студентський волонтерський рух має невичерпні можливості, це шлях для самореалізації і формуванню активної громадської позиції. Участь молоді у волонтерському русі є чи не єдиним шляхом подолання байдужості та повернення до традицій українського суспільства.

Волонтер повинен вміти вирішувати проблеми різних категорій клієнтів. Для здійснення такого широкого кола діяльності на волонтерських засадах потрібні не тільки спеціальні знання, вміння та навички, але й відповідні особистісно-моральні якості. Під час підготовки волонтера до волонтерської діяльності студент має засвоїти етичні принципи, які задекларовані у кодексах соціальних педагогів та соціальних працівників професійних національних асоціацій.

Подальший розвиток волонтерського руху в Україні, активне залучення до нього молоді передбачає ретельне вивчення зарубіжного досвіду і творче використання кращих надбань в нашій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бархани, А.Б. Імідж громадської організації як фактор залученості студентської молоді в волонтерську діяльність/А.Б. Бархани// ЛЕФ. - 2005. - № 25. - С. 77-95.
2. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методологічні основи: монографія / Безпалько О.В.; М-во освіти і науки України; Ін-т проблем виховання Академії педагогічних наук. – К.: Наук.світ, 2006. – 363 с.
3. Библия: книги Священного писания Ветхого и Нового завета: Синодальный перевод Библии/ Изд. Моск. Патриархии, 1956–1968 гг. – 4-е изд. – Брюссель: Жизнь с Богом, 1989.– 2535 с.
4. Біла О. О. Волонтерський рух в Україні / О. О. Біла // Інтегрований курс соціально-педагогічної теорії і практики : навч. посіб. / Південноукр. держ. пед. ун-т ; за ред. І. М. Богданової. - О., 2005. – Ч. 1. – С. 493–496.
5. Бондаренко З.П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / З.П. Бондаренко.– К., 2008. – 247 с.
6. Бондаренко, З. П. Зміст та технології підготовки студентів до волонтерської роботи / З. П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 2. – С. 37 – 50.
7. Волонтери: сила добра / під ред. : Т. П. Булата, М. В. Нестребчука, В. Д. Ритенко. – К. : ЮНЕСКО, 2001. – Вип. 7–8. – 163 с.
8. Волонтерское движение в Харькове / С. А. Горбунова-Рубан, 160 с.— Х.: Фактор, 2004. —О. В. Кулинич, Т. А. Коханий, А. В. Парщик.
9. Волонтерское движение: опыт, проблемы, перспективы: Рабочие материалы семинара. Киев, 2000 г. – 390 с
10. Волонтерство: poradnik для організатора волонтерського руху в Україні / Уклад. : Т. Л. Лях; Авт. кол. : О. В. Безпалько, Н. В. Заверико, І. Д. Зверева, Н. В. Зимовець та ін. – К. : ВГЦ «Волонтер», 2001. – 176 с.

11. Волонтерський менеджмент : помічник / [упор. Ю. Мартинова]. – К. : Центр волонтеріату «Добра воля», 2010. – 110 с.
<https://www.google.com/search?q=>
12. Волонтерський рух [Електронний ресурс] Режим доступа:
https://www.yaneuch.ru/cat_08/volonterskij-ruh/114048.1679739.page3.html
13. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
14. Вул Б. Программы социальной помощи в американской общине педагога // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт / Отв. ред. Т. Ф. Яркіна, В. Г. Бочарова : В 2-х т. Т.1. – М. ; Тула : АСОПиР РФ, 1993. – С. 363.
15. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
16. Горошко М. В. Упровадження зарубіжного досвіду студентського волонтерства в Україні // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2009. – Вип. 16-17. – С. 117-120.
17. Грига І., Брижовата О., Дума Л., Лисенко О. Досвід волонтерської роботи та напрями її вдосконалення // Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під ред. В. Полтавця. – К.: КМ Academia, 2000. – С. 145-173
18. Громадські об'єднання в Україні : навч. посіб. / [В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін та ін.] ; за ред. В. М. Бесчастного. — К. : Знання, 2007. — 415 с.
19. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. / Владимир Иванович Даль. – М.: Русский язык, 1981. – Т. 2. – 780 с.
20. Заверико Н. В. Організація роботи служби волонтерів : метод. реком. / Заверико Н. В. – Запоріжжя : ЗДУ, 2005. – 28 с.
21. Заверико Н. В. Основи управління діяльністю волонтерів : метод. 36 с.— Запоріжжя : ЗДУ, 2004. —реком. / Н. В. Заверико.

22. Загальна декларація волонтерів (витяг), прийнята на XI Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів // Волонтерський рух „Пенсіонер в Україні : [зб.] / [упор.: Є. І. Стеженська, Н.В. Вержиховська.]. – К. : ТИРАЖ, 2002. – Вип. 2. – С.
23. Зверева І.Д. Соціальна робота в Україні : навч. Посіб./ І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.; за заг. ред.. І.Д. Зверєвої , Г.М. Лактіонової,- К.; Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
24. Звіт за результатами соціологічного дослідження «Волонтер-2010» Державного інституту розвитку сім'ї та молоді. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=225931156.
25. Капська А. Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах. – К. : Думка, 2001. – 140 с.
26. Каутский К. Происхождение христианства / Каутский К. – М.: Радуга, 1990. – 389 с.
27. Ключевський В. Добрыя люди Древней Руси / Ключевський В. – М.: [б. и.], 1896. – 152 с.
28. Кононова Т.Б. Очерки истории благотворительности: учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. заведений] / Татьяна Борисовна Кононова. – М.: Издско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2005. – 340 с.
29. Кропоткин П.А. Этика: учеб. пособ. / Кропоткин П. А. – М.: Академия, 1991. – 188 с.
30. Курс лекцій. Волонтерство - традиції та інновації. - М.: ЦСПГІ, 2016. - С. 43
31. Лях Т. Л. Волонтерський рух та сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні // Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. пр. Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський академічний дім, 2002. – Вип. 2. – С. 44-53.

32. Лях Т.Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських —волонтерських груп : дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 304 с.— К., 2009. —«Соціальна педагогіка» / Лях Тетяна Леонідівна.
33. Лях Т. Л. Сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 22– 23 квіт. 2002 р.). – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – Т. 1. – С. 122–124.
34. Лях Т.Л. Методика організації волонтерських груп : Навч. посіб. / Т. Л. Лях. — К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — 160 с.
35. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях ; авт.-кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. – К. : Версо-04, 2012. – 288 с.
36. Оптимізація волонтерської діяльності в Україні на сучасному етапі [Електронний ресурс] Режим доступа: [//http://www.yaneuch.ru/cat_08/volonterskijruh/114048.1679739.page3.html](http://www.yaneuch.ru/cat_08/volonterskijruh/114048.1679739.page3.html)
37. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: Методичні розробки / Т.О.Рудякевич. – Житомир: ЖДУ, 2004 – 20 с.
38. Педагогические технологии: учеб. пособ. для студ. пед. спец. / [М.В. Буланова-Топоркова, А.В. Духавнева, В.С. Кукушин, Г.В. Сучков]; под ред. В.С. Кукушина. – Ростов-на-Дону: Март, 2002. – 320 с. – (Серия «Педагогическое образование»).
39. Поліщук Ю. Й. Участь сучасних громадських молодіжних об'єднань у волонтерському русі в Україні //Зб. наук. пр. – Хмельницький, 2003. – С. 46 - 47. © С. М. Оліх, Т. В. Матвійчук © Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №2(8)/2013180

- 40.Порадник для волонтера. Досвід та висновки з реалізації програми « волонтерство понад кордонами – ваші та наші успіхи» / опрацювання Моніка Домінік; переклад Олена Яременко. – Білгород:[б.в.] 2004.-22.с
- 41.Программа менторской поддержки: метод. рекомен.по внедрению в Украине.-К.:Международный Альянс по ВИЧ/СПИДу, 2011.-156 с.
- 42.Радхакришнан С. Индийская философия: в 3 т. / Радхакришнан С. – М.: Знание, 1986. – Т.1. – 389 с.рекомедації. – Запоріжжя: ЗДУ, 2004.– 36 с.
- 43.Романова Н.Ф. Визначення типової моделі діяльності студентських соціальних служб // Збірка тез доповідей учасників III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Крок у майбутнє» (25-27 червня 2003 р., м. Київ) / Уклад.: Кухарів С.О. – К. : ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2003. – С. 118-119
- 44.Роуз Ф. Аборигены Австралии. Традиционное общество / Роуз Ф. – М.: ПЕДАГОГИКА,1989. – 267 с.
- 45.Соціальна педагогіка: теорія і технології : підруч. [для студ. вищ. навч. закладів] / [Т. Ф.Алексееенко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Звереві. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
- 46.Соціальна робота в Україні / [Зверева І.Д., Безпалько О.В., Харченко С.Я. та ін.]; за заг.ред. : І.Д. Звереві, Г.М. Лактіонової. – К. : Науковий світ, 2003. – 233 с.
- 47.Створення та керування волонтерською програмою / Авт.-упоряд. В. Назарук. – К. : Благод. фондЦентр волонтеріату «Добра воля», 2001. – 34 - 37 с.
- 48.Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : Монографія. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 39 - 68 с.
- 49.Циткилов П.Я. История социальной работы: учеб. пособ. для студ. вузов / Циткилов П.Я.; [под ред. В.И. Жукова]. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 448 с.

50. Як стати волонтером / [упор. О. А. Мурашкевич]. – Луганськ : Луганський обласний благодійний фонд „Підліток” : Луганський обласний центр соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, 2005. – 80 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, _____,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

